

VIII. BỐ THÍ HAI CON

Jùjaka tiếp tục đi theo con đường ả sĩ Accata đã chỉ cho lão và đến tận cái hồ vuông góc. Lão nghĩ: "Bây giờ là chiều tối rồi. Giờ này Maddi đã trở về từ rừng và đàn bà thường hay cản trở. Ngày mai, khi bà ấy đã đi vào rừng, ta sẽ đến gặp vua Vessantara và xin ngài các đứa trẻ kia, rồi trước khi bà trở về, ta phải đi ngay".

Thế là lão trèo lên ngọn đồi bằng phẳng không xa mấy, và nằm xuống một nơi êm ái.

Bấy giờ khoảng rạng ngày hôm sau, Maddi nằm mộng thấy như vậy: một người đàn ông da đen mặc hai áo vàng, đeo đôi hoa tai đỏ, bước vào lều cỏ và chụp lấy tóc trên đầu Maddi và lôi nàng ra ngoài ném nàng nằm sấp xuống đất và trong lúc nàng kêu thét, gã móc hai mắt nàng ra, chặt hai tay, cắt xẻ lồng ngực nàng, kéo tim nàng ra máu chảy ròng ròng và đem quả tim đi mất.

Nàng kinh hoàng thức dậy, và nghĩ: "Ta vừa thấy một cơn ác mộng. Ta không có ai ở đây trừ Vessantara giải thích mộng này, vậy ta phải hỏi ngài việc này". Rồi nàng đi đến lều của bậc Đại Sĩ và gõ cửa.

- Ai đó?

- Tâu Chúa công, thiếp là Maddi đây.

- Nay hiền thê, sao nàng đến đây phi thời, và phá lời giao kết của chúng ta?

- Tâu Chúa công, thiếp đến đây không phải vì ham muốn gì, mà vì thiếp vừa thấy ác mộng.

- Vậy nàng hãy nói cho ta biết, Maddi.

Nàng kể lại giấc mộng đã hiện ra. Bậc Đại Sĩ hiểu ngay ý nghĩa giấc này và suy nghĩ: "Sự bố thí của ta sắp thành tựu viên mãn. Hôm nay sẽ có người đến cầu xin các con ta. Ta sẽ an ủi Maddi và để nàng ra về", vì thế ngài bảo:

- Tâm trí nàng chắc hẳn bị xao động vì ngủ không an giấc hay ăn khó tiêu đó thôi. Đừng sợ gì cả.

Ngài giả vờ lấy có này an ủi nàng và để nàng đi ra.

Khi trời sáng dần, nàng làm tất cả mọi việc xong, hôn các con và nói:

- Hôm qua mẹ gặp cơn ác mộng, các con hãy cẩn thận nhé.

Rồi đem hai con giao cho bậc Đại Sĩ, nàng xin ngài chăm sóc các con rồi lấy thúng, cuốc xẻng, lau nước mắt và đi vào rừng hái củ quả.

Còn Jùjaka nghĩ lúc ấy nàng đã đi rồi, liền từ đồi đi xuống theo con đường mòn tiến về phía am lá. Bậc Đại Sĩ vừa ra khỏi am và ngồi xuống trên một phiến đá như một bức tượng bằng vàng. "Bây giờ người cầu ân sắp đến rồi!" Ngài suy nghĩ, như một người say rượu đang khát nước và ngồi ngắm con đường mà kẻ kia sắp đến, còn các con ngài đang chơi đùa quanh quần bên chân ngài.

Và trong lúc ngài ngắm con đường, ngài thấy lão Bà-la-môn đang đến, như thể gánh nặng bố thí trong suốt bảy tháng được đặt xuống nay ngài lại mang lên, ngài reo mừng:

- Nay Bà-la-môn, hãy đến đây mau!

Rồi ngài ngâm kệ với bé trai Jàli:

*445. Jà-li, hãy đứng lên con,
Ngắm xem kìa lão La-môn đến rồi,
Chính thời xưa đã tái hồi,
Làm ta tràn ngập niềm vui chan hòa.*

Nghe vậy, cậu bé đáp:

*446. Vâng vâng, phải đây thưa cha,
Con đang nhìn thấy lão Bà-la-môn,
Hình như lão đến cầu ân,
Hẳn là vị khách đang cần nhà ta.*

Cùng với những lời này, cậu muốn bày tỏ lòng cung kính lão, liền đứng lên từ chỗ ngồi và đi ra đón lão Bà-la-môn, xin xách dùm hành lý của lão.

Lão Bà-la-môn nhìn cậu và nghĩ: "Đây hẳn là Jàli, con trai vua Vessantara; ngay từ đầu, ta phải nói năng thô lỗ với nó mới được".

Thế là lão búng ngón tay ra phía cậu và thét to:

- Thôi cút đi! Cút đi!

Cậu bé suy nghĩ: "Người đâu mà thô lỗ thế?". Rồi nhìn kỹ thân lão, cậu nhận thấy lão có đủ mười tám dị tật của con người!

Nhưng lão Bà-la-môn đến gần Bò-tát và vừa cung kính, chào ngài, vừa nói:

*447. Ta tin rằng, hỡi Thánh nhân,
Ngài thường thịnh vượng, an khương mọi bề,
Với bao thóc lúa thu về
Và bao củ quả tràn trề ẩn am.*

*448. Ngài nay có bị phiền lòng
Vì loài rắn rít bọ ong quấy hoại?
Hoặc bầy dã thú tìm mồi,
Chẳng hay ngài tránh mọi loài được chăng?*

Bò-tát từ tốn đáp lại:

449. Cám ơn ông, hồi đạo nhân,
Ta nay thịnh vượng, an khương mọi bề,
Với bao thóc lúa thu về
Và bao củ, quả tràn trề ả am.

450. Ta không phải chịu phiền lòng
Vì loài rắn rít, bọ ong quấy hoài,
Hoặc bầy dã thú tìm mồi
Ta đây tránh được mọi loài bình an.

451. Sóng đây đã bảy tháng trường,
Chúng ta hạnh phúc trong rừng hoang sơ,
Chẳng hề từ trước đến giờ
Được trông thấy một vị Bà-la-môn.

452. Như nay nhìn thấy tôn ông
Khác nào thấy được thần nhân thế này:
Vil-va làm gậy cầm tay,
Hộp bụi nhùi với bình đầy nước trong.

453. Kính chào ông, hồi đạo nhân,
Mừng duyên hạnh ngộ đưa đường đến đây.
Hãy vào chúc phúc cầu may,
Bước vào và rửa chân tay, ta mời.

454. Pi-yal, tin-dook lá tươi,
Kà-su-ma quả ngọt bụi thơm ngon,
Trái cây như thể mật ong,
Chọn ngay hạng nhất, La-môn, ăn nào.

455. Nước này lấy tự hang sâu
Ẩn mình dưới ngọn đồi cao trong rừng,
Xin mời, hồi bậc Thánh nhân,
Uống vào cho thỏa tấm lòng ước mong.

Nói lời này xong, bậc Đại Sĩ suy nghĩ: "Chẳng phải lão Bà-la-môn đến khu rừng rậm này mà không có duyên cớ. Ta phải hỏi lão lý do ngay lập tức". Rồi ngài ngâm kệ:

456. Nói cho ta biết nguyên nhân,
Lý do nào khiến tôn ông lên đường,
Đầy đưa ông tận rừng hoang,
Xin ông hãy nói rõ ràng ta hay.

Jùjaka đáp:

457. Giống như hồng thủy ngập đầy
Và không hề có một ngày nào vơi,
Thần nay muốn đến xin ngài
Ban cho thần được cả hai con nhà.

Nghe điều này, bậc Đại Sĩ hân hoan trong lòng và ngài nói như thể người dang tay đưa ra chiếc túi cả ngàn đồng tiền:

458. Ban ân, ta chẳng chần chừ,
Ông là chủ chúng từ giờ trở đi.
Sáng nay đi vắng vương phi,
Để tìm thực phẩm, chiều về đến đây.

459. Xin ông ở lại đêm nay,
Sáng mai, ông sẽ đi ngay lên đường.
Tắm con, bà xức dầu thơm,
Và quàng cho chúng những tràng hoa tươi.

460-461. Đêm nay ở lại, xin ông,
Sáng mai vừa hé vầng đông lên đường,
Hai con sẽ được điểm trang
Với nhiều hoa đẹp mùi hương ngạt ngào,
Rồi ông đem chúng đi mau
Cùng nhiều củ quả dồi dào thức ăn.

Jùjaka đáp:

462. Thưa không, trình tâu Đại vương,
Thần đi, chẳng dám vấn vương nơi này,
E rằng trở ngại gì đây
Sẽ ngăn cản bước chân ngay trên đường.

463. Nữ nhân chẳng phải rộng lòng
Phát ban thường vẫn cản ngăn cố tình,
Biết nhiều mưu kế thông minh,
Thường hay lạc lối, ác hành tạo nên.

464. Người ban bố với niềm tin
Đừng nên thấy mặt mẹ mình thiết thân,
Nếu không, bà sẽ cản ngăn,
Tâu Quân vương, tiểu thần mong lên đường.

465. Xin ban vương tử, công nương,
Đừng cho trẻ thấy mặt vương phi này.
Người ban bố, tin tâm đầy,
Thì công đức ấy càng ngày càng tăng.

466. Xin ban vương tử, công nương,
Đừng cho trẻ thấy mặt vương phi này
Người cho kẻ giống thân đây,
Đi lên thiên giới thẳng ngay tức thì!

Vessantara nói:

467. Nếu không muốn thấy vương phi,
Trung thành tận tụy hiền thê quả là,
Hãy đưa Jà-lí, Kan-hà,
Đi thăm tổ phụ vương gia trên đường.

468. Khi nhìn đôi trẻ dễ thương,
Nói năng dịu ngọt đến gần vương gia,
Ngài ban nhiều của lắm quà,
Trần đầy hỷ lạc, chan hòa hân hoan.

Jùjaka đáp:

469-470. Thần e làm hỏng hành trang,
Thần xin ngài, hỡi ông hoàng, nghe đây:
Phụ vương trừng trị thần ngay,
Hoặc sai giết, bản thân này còn chi,
Không tiền của, chẳng nô tỳ,
Thì bà nội tướng cười chê trăm đường.

Vessantara nói:

471-472. Khi nhìn đôi trẻ dễ thương,
Nói năng dịu ngọt, đến gần vương quân,
Vị vua cấp dưỡng toàn dân
Si-vi quốc vốn công bằng chánh chân,
Sẽ ban ông lắm bạc vàng,
Hân hoan thích thú ngập tràn niềm vui.

Jùjaka đáp:

473. Không, thần không thể nghe lời
Làm điều này nọ mà ngài đưa ra.
Thần mong đem bọn trẻ thơ
Để về hầu hạ vợ nhà đó thôi!

Đôi trẻ nghe những lời thô lỗ ấy, liền lẩn trốn ra sau lều tranh, rồi chạy khỏi lều giấu mình gần một bụi cây. Ngay chỗ đó, chúng hình như cũng thấy chúng sẽ bị Jùjaka bắt. Chúng run sợ không thể đứng yên nơi nào cả, mà cứ chạy loanh quanh, cho đến khi chúng đến bờ hồ vuông góc kia, quần chặt bộ áo vỏ cây quanh mình rồi chúng nhảy xuống nước, đứng giấu đầu dưới đám lá sen.

*

Bậc Đạo Sư ngâm kệ giải thích việc này:

*474. Jà-li chạy tới chạy lui
Cùng Kan-hà, chúng đứng ngồi không an
Trong niềm đau khổ muôn vàn,
Khi nghe giọng nói người sẵn theo mình.*

Và Jùjaka, khi chẳng thấy bóng dáng đôi trẻ đâu liền quở trách Bồ-tát:

- Này Vessantara, khi ngài vừa cho ta đôi trẻ bấy giờ, ngay lúc ta bảo ngài là ta không muốn đến thành Jetuttara, mà chỉ muốn đôi trẻ về hầu hạ vợ ta, thì ngài ra hiệu cho chúng và khiến chúng chạy trốn mất, rồi ngồi đó làm ra vẻ chẳng biết gì! Ta chắc trên đời chẳng có ai dối trá như vậy!

Bậc Đại Sĩ thấy lòng xúc động: "Chắc chắn chúng nó đã chạy trốn". Ngài suy nghĩ và nói to:

- Đừng lo gì việc ấy, này tôn ông, ta sẽ dò tìm chúng về.

Thế là ngài đứng dậy đi ra sau am lá, nhận thấy chúng có lẽ đã trốn vào rừng, ngài đi theo dấu chân chúng dẫn đến bờ hồ, rồi vừa thấy dấu chân ở nơi chúng bước xuống hồ, ngài nghĩ chắc hẳn chúng đã lặn xuống nước, vì thế ngài gọi to:

- Này Jàli con ơi!

Và ngài ngâm hai vần kệ này:

*475. Con yêu dấu, tới đây nhanh,
Hãy làm đạo hạnh hoàn thành cho cha.
Đến đây thánh hóa tim ta,
Hãy theo ý nguyện cha đến cùng.*

*476. Con làm thuyền chở băng dòng
Cho cha vượt biển sinh tồn bình yên,
Vượt lên thế giới Nhân Thiên,
Cha nguyện qua đến bến miền tự do.*

- Này Jàli, hãy đến đây con ơi? Ngài kêu to.

Cậu bé nghe giọng cha nghĩ thầm: "Cứ để lão Bà-la-môn làm gì ta mặc ý, ta không muốn cãi cọ với cha ta". Cậu bé ngẩng đầu lên, rẽ các lá sen và bước ra khỏi nước, nhào đến trên chân phải của bậc Đại Sĩ ôm lấy mắt cá chân và khóc.

Sau đó bậc Đại Sĩ nói:

- Này con, em gái con đâu?

Câu đáp:

- Mọi vật đều biết tự bảo vệ mình lúc gặp hiểm nguy.

Bậc Đại Sĩ nhận ra rằng chắc hẳn đôi trẻ đã giao kết với nhau rồi, nên ngài kêu to:

- Đến đây Kanhà?

Và ngài ngâm hai vần kệ:

*477. Con yêu dẫu, tới đây nhanh,
Hãy làm đạo hạnh hoàn thành cho cha.
Đến đây thánh hóa tim ta,
Hãy theo ý nguyện cha đến cùng.*

*478. Con làm thuyền chở băng dòng
Cho cha vượt biển sinh tồn bình yên,
Vượt lên thế giới Nhân Thiên,
Cha nguyện qua đến bến miền tự do.*

Cô bé cũng suy nghĩ: "Ta không muốn cãi cộ với cha ta", và chỉ chốc lát, cô hiện ra ngã vào chân phải cha, nắm chặt mắt cá chân và khóc. Nước mắt hai trẻ thơ nhỏ xuống chân bậc Đại Sĩ có màu như lá sen, và nước mắt ngài chảy xuống lưng chúng có màu như phiến vàng. Sau đó bậc Đại Sĩ nâng hai con lên và an ủi chúng:

- Nay con Jàli, con không biết cha đã hoan hỷ bỏ thí con sao? Hãy làm thế cho ước nguyện của cha được thành tựu.

Và ngay lúc ấy ngài định giá hai con như thế người ta định giá trâu bò.

Ngài bảo con trai:

- Nay con Jàli, nếu con muốn được tự do, con phải trả cho đạo sĩ này một ngàn đồng vàng. Còn em gái con đẹp lắm, nếu có người nào thuộc dòng hạ đẳng đưa cho đạo sĩ này một số tiền nhiều độ như thế như thế để trả tự do cho em con, thì người ấy sẽ phá hủy quyền quý tộc của nó. Không ai trừ nhà vua mới có thể ban tặng vật theo số trăm! Vì vậy nếu em con muốn được tự do, phải trả cho đạo sĩ một trăm nô tài, một trăm nữ tỳ và voi, ngựa, bò đực, tiền vàng, mỗi thứ đều một trăm.

Ngài định giá hai con như vậy xong, rồi an ủi vỗ về chúng và đưa chúng trở lại am tranh. Sau đó ngài lấy nước trong bình ra, gọi đạo sĩ đến gần, vừa rót nước vừa cầu nguyện cho ngài đạt thành Chánh Giác:

- Còn đáng quý hơn con trai ta cả trăm, cả ngàn, cả trăm ngàn lần là quả vị Chánh Giác!

Ngài kêu lớn làm cho cõi đất vang dội, rồi ngài đem hai con làm tặng vật quý báu cho lão Bà-la-môn.

*

Đề giải thích việc này, bậc Đạo Sư ngâm kệ:

479. Người bảo dưỡng dân, vị Đại vương
Si-vi quốc độ dẫn hai con
Và đem tặng vật cao sang nhất
Cho đạo sĩ kia, thật sẵn lòng.

480. Thế rồi, đầy sợ hãi, kinh hoàng,
Cõi đất lớn này đã chuyển rung
Giờ phút này vua tay chấp lại
Và ban tặng vật: cả hai con.

481. Thế rồi đầy sợ hãi, kinh hoàng,
Cõi đất lớn này đã chuyển rung
Khi chúa Si-vi đem quý tử
Sẵn lòng cho lão Bà-la-môn.

Khi bậc Đại Sĩ đã bố thí xong, ngài đầy hân hoan, nghĩ rằng tặng vật ngài ban thật tuyệt hảo làm sao, trong khi ngài đứng nhìn hai con. Còn lão Jùjaka đi vào rừng, cắt một nhánh cây leo, lấy buộc tay bên phải cậu bé vào tay trái cô bé và vừa xua chúng đi vừa đánh chúng bằng đầu dây leo ấy.

*

Bậc Đạo Sư ngâm kệ giải thích việc này:

482. Lão đạo sĩ kia độc ác thay
Cắt ngay một nhánh dây leo dài,
Buộc dây vào cánh tay đôi trẻ
Và kéo chúng đi cách thế này.

483. Rồi đạo sĩ kia, gậy dưới tay,
Cầm dây leo ấy chặt trong tay,
Đánh bầy con trẻ và xua chúng
Trước mắt nhìn theo của chính ngài.

Nơi nào lão đánh chúng, da đều bị đứt ra và chảy máu, chúng lão đảo dựa lưng nhau mà đi, nhưng đến một chỗ gồ ghề, lão té nhào. Bàn tay yếu mềm của đôi trẻ tuột ra khỏi sợi dây nhẹ và chúng vừa khóc vừa chạy về phía bậc Đại Sĩ.

*

Bậc Đạo Sư ngâm kệ giải thích việc này:

484. Đôi trẻ như vậy được thoát thân
Chạy bay khỏi lão Bà-la-môn,

*Bé trai nhìn mặt cha khi ấy
Dòng lệ tuôn ra cặp mắt tràn.*

*485. Như gặp gió lay, ngọn lá sung,
Thân bé trai kia cứ chuyển rung,
Tay cậu ôm chân cha thật chặt,
Nói lời cùng với vị cha thân:*

*486. - Sao cha muốn bỏ lũ con thơ
Trong lúc mẹ đang phải vắng nhà?
Đừng bỏ, đợi khi bà trở lại,
Khi bà trở lại, hãy chân chờ.*

*487-488. Sao cha muốn bỏ lũ con thơ
Trong lúc mẹ đang phải vắng nhà?
Hãy đợi đến khi bà trở lại,
Rồi cho con trẻ hợp lòng cha!
Rồi cho đạo sĩ đem đi bán
Hoặc để lão già giết trẻ thơ!*

*489. Chân lão to phù, móng xác xơ,
Thịt u xệ xuống tựa bao da,
Môi dài phía dưới luôn run rẩy,
Mũi gãy, đen sì thật khó ưa!*

*490. Bụng như cái trống, chiếc lưng còng,
Đôi mắt nhìn sao lé đứng tròn,
Đầy vết nhăn nheo và lốm đốm,
Râu màu máu đỏ, tóc vàng hung.*

*491. Vỡ vàng, rệu rã, khoác da nai,
Thô lỗ, bạo tàn, chẳng giống ai,
Nửa ngợm nửa người, co quắp lại,
Thật là khủng khiếp cái hình hài!*

*492. Quỷ ăn thịt sống hoặc người trần?
Cha cứ nhìn xem thật tinh tâm:
Con quỷ này vào rừng vắng vẻ
Để xin cha bố thí ban ân?*

*493-494. Có phải tim cha hóa đá chẳng
Buộc thêm sợi thép chặt quanh vòng,
Không quan tâm lão già tham dục
Chẳng chút nào thương xót chạnh lòng
Trói chúng con và xua đuổi mãi
Như trâu bò phải chạy lông rông?*

495. Ít nhất, con mong cầu khẩn cha
Cho em ở lại, bé Kan-hà
Giống như nai nhỏ đang còn bú
Kêu khóc vì đi lạc cả nhà.

Nghe những lời này, bậc Đại Sĩ không đáp lại tiếng nào. Sau đó cậu bé lại khóc than vì cha mẹ mình:

496. Con chẳng lo gì chết khổ thân,
Đó là số phận mọi thường nhân,
Nhưng không thấy bóng hình từ mẫu
Quả thật điều trên đáng khổ buồn!

497. Con chẳng lo gì chết khổ thân,
Đó là số phận mọi thường nhân,
Nhưng không nhìn thấy hình thân phụ,
Quả thật điều trên đáng khổ buồn.

498-499. Mẹ cha than khóc sẽ dài lâu,
Chẳng biết bao giờ hết khổ đau,
Vào lúc nửa đêm, trời tảng sáng,
Như nguồn suối chảy, các dòng châu
Vì không thấy mặt Kan-hà nữa,
Con gái được yêu quý biết bao!

500. Khóm hồng đào vẫn mọc la đà
Lũng lẳng chung quanh mặt nước hồ,
Ôi! Cả rừng cây đầy quả chín,
Từ nay ta ngoảnh mặt làm ngơ!

501. Cây sung, cây mít với cây đa
Tỏa rộng, mọi cây cối mọc ra,
Ôi! Cả rừng cây đầy quả chín
Từ nay ta ngoảnh mặt làm ngơ!

502. Đứng kia như cả một vườn hoa,
Dòng suối kia trôi thật lặng lẽ,
Nơi chốn ngày xưa đùa giỡn ấy,
Ngày nay ta ngoảnh mặt làm ngơ!

503. Trái núi ngày xưa ta vẫn ăn
Hoa rừng thuở trước vẫn thường mang,
Mọc trên đồi nọ đàng xa ấy,
Giờ phút này ta phải bỏ ngang!

504. *Xinh xinh, nhỏ nhắn các đồ chơi,
Ngày trước ta đùa giỡn chúng hoài,
Bầy ngựa, trâu bò, voi đủ thứ,
Ngày nay ta cũng phải xa rời !*

Mặc dù cậu than khóc như vậy, lão Jùjaka vẫn đến xoa cậu đi cùng em gái.

*

Đề giải thích việc này, bậc Đạo Sư ngâm kệ:

505. *Hai con trẻ nói với người cha
Trong lúc bị đưa đẩy thật xa:
- Cha ơi! Mẹ hiền mong mạnh khỏe,
Và mong hạnh phúc tháng ngày qua!*

506. *Trâu bò, bầy ngựa, cả bầy voi
Ngày trước chúng con vẫn lấy chơi,
Trao chúng dùm cho hiền mẫu nhé,
Sẽ làm sàu khổ mẹ dân nguôi.*

507. *Trâu bò, bầy ngựa, cả bầy voi
Ngày trước chúng con vẫn lấy chơi,
Lúc mẹ ngắm nhìn vào bọn chúng
Sẽ làm sàu khổ mẹ dân nguôi.*

*

Bây giờ nỗi khổ đau thống thiết vì các con chợt nổi lên trong lòng bậc Đại Sĩ khiến tim ngài nóng bừng: ngài run rẩy dữ dội như con voi bị sư tử có bờm chụp lấy, hoặc như mặt trăng bị nuốt trửng trong móng vuốt của thần Ràhu [La-hầu: vua của loài Asura (A-tu-la) thường nuốt mặt trăng, trời gây nên nhật thực, nguyệt thực]. Không còn đủ nghị lực chịu đựng nữa, ngài đi vào lều, nước mắt ràn rụa và ngài khóc lên thảm thiết.

*

Bậc Đạo Sư ngâm kệ giải thích việc này:

508. *Ông hoàng Sát-ly Ves-san-ta
Bố thí như vậy lũ trẻ thơ,
Vội bước đi vào lều cỏ lá,
Ngồi kia than khóc lẫn buồn lo.*

Sau đây là các vần kệ than khóc của bậc Đại Sĩ:

509. *Vào lúc sáng mai hoặc xế chiều,
Đói ăn, lũ trẻ phải kêu rêu,*

*Bị cơn đói khát luôn hành hạ,
Ai sẽ cho con trẻ ít nhiều?*

*510. Làm sao chân bé bỏng run run
Cất bước đi theo mọi lối mòn
Không có hài? Ai dắt đi chúng,
Ai đưa lối chúng nhẹ nhàng chẳng?*

*511. Làm sao có thể lão La-môn
Vô sỉ, lúc ta đứng ngóng trông,
Lại đánh con ta nào có tội,
Lão vô liêm sỉ thế là cùng!*

*512. Không ai biết sỉ nhục như vậy
Lại đối xử người khác thế này,
Dẫu đó là con nô lệ nữa
Mà ta xem thật thấp hèn thay.*

*513. Ta không thể thấy lão đàng xa
Nhưng lão đánh đau lũ trẻ nhà
Như thể cá nằm trong chiếc bẫy,
Ta đây bắt lực đứng trợ ra!*

Vì thương con, những tư tưởng này hiện ra trong trí bậc Đại Sĩ, ngài không thể chịu được nỗi đau khổ khi nghĩ lão Bà-la-môn đánh đập tàn nhẫn con ngài như thế nào, nên ngài định đi tìm lão và giết lão, rồi đem các con về. Nhưng không, ngài lại nghĩ: "Làm thế là sai lầm. Bỏ thì rồi lại hối tiếc vì nỗi khổ của con trẻ quá lớn lao, thì đó không phải là cách của người chân chánh".

Hai vần kệ sau đây chứa đựng những suy tư trên soi sáng vấn đề này:

*514. Bên trái buộc thanh kiếm cạnh sườn,
Ngài nai nịt đủ với cây cung:
"Ta đem con trẻ về nhà lại,
Đánh mất con thơ thật khổ buồn.*

*515. Nhưng nếu con ta phải mạng vong
Thật tàn nhẫn quá, nỗi đau lòng:
Nào ai biết thói lễ người thiện
Và đến cầu xin nữa phải không?"*

Trong lúc ấy lão Jùjaka đánh đập đôi trẻ kia khi lão dẫn chúng đi đường.

Cậu bé lại than khóc:

*516. Tục ngữ hình như thật đúng thay
Người đời thường vẫn nói như vậy:*

*Ai không có mẹ mình bên cạnh
Cũng giống không cha ruột thế này.*

*517. Đòi chẳng còn gì với chúng ta,
Thà ta chết: chỉ phận gia nô,
Con người tàn bạo đầy tham ác
Xua đuổi chúng ta tựa lũ bò.*

*518. Khóm hồng đào vẫn mọc la đà
Lũng lẳng chung quanh mặt nước hồ,
Ôi! Cả rừng cây đầy quả chín
Từ nay ta ngoảnh mặt làm ngơ!*

*519. Cây sung, cây mít với cây đa
Tỏa rộng, mọi cây cối mọc ra,
Ôi! Cả rừng cây đầy quả chín
Từ nay ta ngoảnh mặt làm ngơ!*

*520. Đứng kia như cả một vườn hoa,
Dòng suối kia trôi thật lặng lẽ,
Nơi chốn ngày xưa đùa giỡn ấy,
Ngày nay ta ngoảnh mặt làm ngơ!*

*521. Trái núi ngày xưa ta vẫn ăn,
Hoa rừng thuở trước vẫn thường mang,
Mọc trên đồi nọ đằng xa ấy,
Giờ phút này ta phải bỏ ngang!*

*522. Xinh xinh, nhỏ nhắn các đồ chơi,
Ngày trước ta đùa giỡn chúng hoài,
Bầy ngựa, trâu bò, voi đủ thứ,
Ngày nay ta cũng phải xa rời!*

*

Lần nữa, lão Bà-la-môn lại ngã vào một nơi gồ ghề, và sợi dây sút ra khỏi tay lão, hai đứa trẻ run rẩy như đôi chim bị thương chạy một mạch về phía cha.

*

Bậc Đạo Sư ngẫm kỹ giải thích việc này:

*523. Lúc ấy Kan-hà với Jà-li
Được La-môn nọ dẫn đường đi,
Thoát thân, chúng vội vùng lên chạy
Mãi miết chúng bay biến tức thì.*

*

Nhưng lão Jùjaka vội đứng lên ngay và đuổi theo chúng, với dây và gậy trong tay, lão gầm thét như lửa phun vào ngày tận thế:

- Chúng bây có tài chạy khôn lanh thật đấy!

Rồi lão buộc tay chúng lại và đưa chúng đi đường như cũ.

*

Bậc Đạo Sư ngâm kệ giải thích việc này:

*524. Rồi lão đạo nhân nắm sợi dây,
Và cầm cây gậy ở trong tay
Vừa đem chúng trở về, vừa đánh,
Trong lúc vua đành phải ngó ngáy!*

Trong lúc bị dẫn đi xa, Kanhàjina quay lại và than khóc với cha.

*

Bậc Đạo Sư ngâm kệ giải thích việc này:

*525. Cô bé Kan-hà nói thế này:
- Cha ơi, xin hãy ngắm nhìn đây:
Con như nô lệ xuất thân ấy
Đạo sĩ đánh con thật mạnh tay!*

*526-527. Đạo sĩ là người sống chánh chân,
Lão này không phải Bà-la-môn,
Quý ma đội lột La-môn ấy
Lão dẫn đi ăn thịt chúng con,
Cha có thể ngồi yên ngắm nghĩa
Trẻ con bị bắt để ma ăn?*

*

Trong khi con gái bé bỏng than khóc run rẩy bước đi, nỗi đau đớn xót xa bùng dậy trong lòng bậc Đại Sĩ, tim ngài nóng bừng, mũi ngài không đủ sức để thở, vì thế từ miệng ngài thoát ra tiếng thở hổn hển và dòng lệ như những giọt máu tuôn ra từ mắt ngài. Rồi ngài suy nghĩ: "Tất cả nỗi đau đớn này đều do tình thân yêu chứ không vì có gì khác, ta phải xoa dịu tình cảm này và giữ bình thân".

Như vậy là nhờ trí lực, ngài dứt được nỗi đau buồn sâu sắc này và ngồi yên như cũ.

Trước khi đi đến lối vào trong ngọn núi, cô bé lại tiếp tục than khóc:

528. Đau nhức đôi chân của trẻ thơ,
Con đường thật khó bước đi qua,
Đạo nhân xua đuổi bầy con trẻ,
Vàng nhật lặn dần ở phía xa.

529. Qua các núi đồi, rừng thẳm xanh,
Những nơi cư ngụ các thần linh,
Chúng con trân trọng chào chư vị,
Tất cả, chúng con thấy cúi mình.

530-531. Chào chư thần trú ngụ hồ này,
Cùng cỏ dây leo, rễ mọc dày,
Mong ước mẹ hiền con mạnh khỏe,
Nhưng La-môn nọ đuổi con ngay,
Nếu bà muốn chạy theo con trẻ.
Xin chớ chần chừ, phải chạy bay.

532. Con đường dẫn đến chiếc am tranh,
Con trẻ thường theo bước lộ trình,
Nếu mẹ muốn theo đường lối ấy,
Mẹ tìm con trẻ thật là nhanh.

533. Mẹ hái trái cây, các củ rừng,
Tóc thường được kết lại từng chùm,
Khi nhìn thấy chiếc am tranh vắng
Sẽ khiến mẹ đau đón tốt cùng.

534-535. Mẹ ta đi kiếm quả từ lâu,
Chắc mẹ đã chắt đóng thật cao,
Mẹ chẳng biết con người độc ác
Tham lam buộc chặt trẻ ra sao.
Vô cùng độc ác là người đó
Xua đuổi chúng ta tựa lũ trâu.

536. Ôi, nếu mẹ ta đến xé tà,
Nếu hai bên gặp gỡ tình cờ,
Mẹ cho lão ấy ăn nhiều quả
Trộn với mật ong thật đủ no,

537-538. Lão sẽ không xua đuổi bạo tàn,
Sau khi được một bữa ăn ngon,
Lão già xua trẻ thơ tàn nhẫn,
Chân của trẻ thơ bước vọng vang,
Vì ngóng mẹ hiền lâu quá đổi,
Các con đã thảm thiết kêu than.
Đến đây chấm dứt Chuyện Trẻ thơ (Kumàra pañham).

*

IX. MADDÌ TRỞ VỀ

Bấy giờ ngay lúc vua ban các con yêu quý cho lão Bà-la-môn, cõi đất chấn động vang rền dữ dội đến tận cõi trời Phạm thiên và thấu suốt tâm các vị thần cư ngụ ở Tuyết Sơn. Các vị này nghe tiếng đôi trẻ than khóc trong lúc lão kia dẫn chúng đi, liền suy nghĩ: "Nếu Maddì về kịp tới lều tranh lúc này mà không thấy các con đâu, nàng sẽ hỏi Vessantara về chuyện này và nàng sẽ nôn nóng biết bao khi nghe chúng đã bị đem bỏ thí. Nàng sẽ chạy đi tìm chúng và sẽ gặp nhiều gian truân vất vả".

Vì thế các vị ấy căn dặn ba vị thần giả dạng sư tử, cọp và báo để cản đường nàng, không để nàng đi trở lại tìm con cho đến khi mặt trời lặn, như vậy nàng chỉ có thể đi về dưới ánh trăng, và giữ cho nàng bình an khỏi bị sư tử hay các dã thú khác tấn công.

*

Bậc Đạo Sư ngâm kệ giải thích việc này:

*539. Sư tử, Hổ, Beo, ba vị thần
Giả làm sinh vật của rừng hoang,
Vừa nghe lời trẻ thơ than khóc,
Các vị liền cất tiếng nói năng:*

*540. - Đừng cho trở lại vị công nương
Chiều tối sau khi kiếm thức ăn,
Sợ lũ thú hoang kia sát hại
Ở trong lãnh địa của rừng hoang.*

*541-542. Ví thử loài beo, hoặc hổ, sư
Sát tàn bà mẹ thật hiền từ,
Thì đâu vương tử Jà-li ấy
Cùng với Kan-hà sẽ ở nhờ?
VẬY MẸ VÀ HAI CON TRẺ NỢ
CÁC NGÀI PHẢI BẢO VỆ TỪ GIỜ.*

Các vị ấy đồng ý, và vâng lệnh các thần linh hóa thành sư tử, hổ, báo nằm cạnh con đường mà nàng phải đi qua.

*

Bấy giờ Maddì tự nghĩ: "Hôm qua ta mơ thấy ác mộng. Ta phải thu lượm củ quả và về lều cho kịp giờ". Nàng run rẩy đi tìm củ quả, làm cái cuộc rơi khỏi tay nàng, cái thúng từ trên vai rớt xuống, mất bên phải của nàng giật mạnh: Các cây đầy quả dường như chẳng có quả nào, còn cây không quả thì lại giống như đầy quả, nàng không còn biết đầu đuôi ra sao nữa. Nàng nghĩ thầm: "Có ý nghĩa gì chẳng việc lạ hôm nay?".

Và nàng ngâm kệ:

543. Cuộc ta rơi xuống đất rồi,
Ta nghe mắt phải giật hoài giờ đây,
Trái cây đường chẳng có này,
Chung quanh vạn vật như quay như cuồng.

544. Khi nàng trở lại chiều hôm
Sau ngày làm việc vẹn tròn xong xuôi,
Thú hoang vẫn cứ rình hoài
Đường về nhà lúc mặt trời lặn mau.

545. Thảo am xa tận nơi đâu
Mặt trời khuất bóng chìm sâu xuống dần,
Và đây tất cả thức ăn
Cả nhà phải đợi ta mang tới rồi.

546. Nơi kia vương tử thường ngồi
Một mình một bóng trong chòi lá tranh,
Con thơ chàng phải dỗ dành,
Ta chưa trở lại, con đành đòi meo.

547. Giờ đây là buổi ăn chiều,
Ôi! Ta phải khổ bao nhiêu muộn rồi!
Khát khao sữa, nước, con đòi,
Các con ta phải đợi hoài mẫu thân.

548. Trẻ thơ thường đến đón mừng,
Đứng như bê con ngóng trông mẹ bò,
Như thiên nga đậu bên hồ,
Ôi sao phải khổ thân ta thế này!

549. Con đường độc nhất là đây,
Chung quanh hang hố rẫy đầy hồ ao,
Ta không tìm thấy đường nào,
Bây giờ ta phải làm sao về nhà?

550. Các ngài chúa tể rừng già,
Ta xin các vị là vua thú rừng,
Hãy làm huynh đệ chánh chân
Để cho ta được an thân về nhà.

551. Ta là chánh hậu vương gia,
Vinh quang thái tử bị đưa đi đây,
Ta thờ chồng của ta nay
Như Si-tà trước thờ ngài Rà-ma.

552. Buổi chiều khi trở về nhà,
Các ngài lại thấy con ra đón chờ,
Như Jà-li với Kan-hà,
Xin lân nữa hãy cho ta, thưa ngài!

553. Đây dồi dào củ quả tươi,
Có nhiều thực phẩm ta mời ngài ăn,
Ta đem một nửa xin dâng,
Để cho ta được an thân về nhà.

554. Vua rừng này chính là cha,
Vương phi là mẹ, nghe ta than cùng:
Hãy làm huynh đệ chánh chân,
Để cho ta được an thân đi về.

Khi các vị thần thấy đã đến giờ để cho nàng về, liền đứng lên và chạy đi xa.

*

Bậc Đạo Sư ngâm kệ giải thích việc này:

555. Thú rừng kia đã lắng nghe
Lời nàng than khóc nào nề thảm thương,
Âm thanh êm ái dịu dàng,
Chúng liền chạy mất để nàng đi ngay.

Khi bày đã thú đã đi rồi, nàng trở về lều lá. Bây giờ là đêm trăng tròn, khi nàng vừa đến cuối lối đi có mái che, nơi nàng thường gặp các con, nay không thấy chúng đâu, nàng kêu to:

556. Trẻ thơ lấm bụi thường ngày
Vẫn ra đứng đón ta đây gần nhà
Như bê con đợi mẹ bò,
Như chim non ở trên hồ thiên nga.

557- 558. Như nai bé vểnh tai ra,
Chúng thường đi đến đón ta trên đường,
Tràn đầy hạnh phúc vui mừng
Đùa chơi chạy nhảy tung bồng quanh ta.
Nhưng Jà-li với Kan-hà,
Hôm nay ta chẳng thấy ra đón đường.

559-560. Như sư tử cái, sơn dương,
Rời bày con nhỏ, chim muông rời lồng,
Để mà đi kiếm thức ăn,
Ta làm cho đỡ đói lòng con ta,

Nhưng Jà-li với Kan-hà,
Hôm nay ta chẳng thấy ra đón đường.

561-562. Gần nhà đây những dấu chân
Giống như loài rắn ẩn thân trên đồi,
Chúng làm những đống đất bồi
Vẫn còn nằm đó rã rời quanh ta,
Nhưng Jà-li với Kan-hà,
Hôm nay ta chẳng thấy ra đón mừng.

563. Các con thường chạy tung tăng
Phủ đầy bụi bặm đến gần mẹ đây,
Lấm lem mặt mũi bùn lầy,
Nhưng ta chẳng thấy giờ đây đứa nào.

564. Trẻ thơ thường vẫn đón chào
Mẹ mình, chúng chạy lao xao từ nhà,
Khi ta về từ rừng già,
Ta không thấy chúng đón ta giờ này.

565. Chúng thường đùa giỡn nơi đây,
Vil-va vàng vẫn rụng đầy quanh ta,
Nhưng Jà-li với Kan-hà,
Ta không thấy chúng đón ta giờ này.

566. Vú ta căng sữa đã đầy,
Tim ta như muốn vỡ ngay bây giờ,
Nhưng Jà-li với Kan-hà,
Hôm nay không thấy đón ta ở nhà.

567-568. Chúng thường bám chặt hông ta,
Mỗi con đeo một vú da tươi cười,
Chúng thường đi đón ta hoài,
Bụi dơ vào lúc nghỉ ngơi chiều tà,
Nhưng Jà-li với Kan-hà,
Hôm nay ta chẳng thấy ra đón đường.

569. Trước đây là chốn thảo am
Là nơi gặp gỡ mẹ con sum vầy,
Nhưng giờ chẳng thấy con đây,
Chốn này như thể cứ xoay vòng tròn.

570. Các con chắc đã mạng vong,
Chốn này sao quá lạnh căm như vậy?
Quạ kia cũng chẳng kêu bầy
Chim kia im tiếng trên cây cả rồi!

Than khóc như vậy xong, nàng đến gần bậc Đại Sĩ và đặt thúng trái cây xuống. Thấy ngài ngồi yên lặng và không có hai con bên cạnh, nàng nói:

571. Sao chàng cứ lặng yên ngồi
Thế mà ác mộng tái hồi trong tâm:
Quạ, chim đều bắt thanh âm,
Các con chắc đã vong thân mất rồi!

572. Con đều bị bắt, chàng ôi,
Bởi loài dã thú săn mồi nào chẳng?
Hay vào sâu chốn rừng hoang,
Các con đã bị lạc đường nào hay?

573. Trẻ bi bô vẫn ngủ say,
Hay là chạy việc đâu đây trên đường?
Hay là quanh quẩn lang thang
Chơi đùa thỏa thích không màng gần xa?

574. Thiếp không thấy bóng trẻ nhà,
Tay chân mất mũi cùng là tóc tai,
Hay là chim chup mất người?
Kẻ nào mang chúng đi rồi phải chăng?

Nghe vậy, bậc Đại Sĩ vẫn không đáp lại. Sau đó nàng hỏi:

- Nay phu quân, sao chàng không nói gì với thiếp? Thiếp có lỗi gì chẳng?

Và nàng ngâm kệ:

575. Giống như tên bắn bị thương,
Và còn đau xót muôn vàn hơn xa,
Nhưng Jà-li với Kan-hà,
Thiếp không thấy chúng ở nhà hôm nay.

576. Đây là thương tích thứ hai
Mà chàng đâm thiếp xuyên ngay vào lòng:
Thiếp không nhìn thấy các con
Nhưng chàng lại chẳng nói năng một lời.

577. Vậy thì vương tử, chàng ôi!
Đêm nay chàng chẳng đáp lời thiếp chẳng?
Thiếp xem đời thiếp đã xong,
Rồi chàng sẽ thấy thiếp vong thân mà.

Bậc Đại Sĩ nghĩ rằng ngài sẽ làm dịu nỗi đau đớn của mình vì các con bằng cách nói năng gay gắt, nên ngài ngâm vần kệ:

578. Mad-dì, công chúa vương gia,
Vinh danh nàng quả thật là lớn thay,
Đi tìm thực phẩm sáng nay,
Có sao trở lại giờ đây muộn màng?

Nàng đáp:

579. Nghe chẳng sư, hổ, hời chàng,
Chúng vừa gặm thét vọng vang này giờ,
Trong khi giải khát bên hồ,
Chúng vừa đứng đó trên bờ, biết chẳng?

580. Thiếp đang rảo bước rùng hoang,
Bỗng nhiên dấu hiệu rõ ràng hiện ra:
Cuộc từ tay thiếp rơi xa,
Thúng kia từ cánh tay đà rớt luôn.

581. Trong lòng hoảng sợ, đau thương,
Thiếp liền quỳ lạy tứ phương lần lần:
Mong sao mọi sự bình an,
Đôi tay của thiếp thẳng dang nguyện cầu:

582. Không loài sư tử, beo nào,
Sói lang, linh cẩu, gấu đâu tìm mồi
Cướp đi, xé xác con trai,
Hay là con gái của tôi, bây giờ.

583. Con beo và cả hổ, sư,
Cả ba dã thú nằm chờ đằng xa,
Cản đường của thiếp về nhà,
Cho nên thiếp phải dằn dà tới khuya.

Bậc Đại Sĩ chỉ nói bấy nhiêu lời với nàng từ đó cho đến tảng sáng. Vì thế nàng Maddì lại than vãn thật lâu:

584. Phu quân và các con thơ,
Thiếp thường tận tụy chăm lo đêm ngày
Như trò săn sóc ông thầy,
Khi trò cố gắng không sai đạo trời.

585. Tắm thân thiếp khoác da nai,
Quả rùng đem lại từ đồi núi xanh,
Suốt ngày dài với đêm thanh
Chỉ mong chàng được lợi hành tiện nghi.

586. Cho chàng và các ấu nhi

*Vil-va vàng, quả đúng thì ngọt ngon,
Và nhiều trái chín rùng hoang
Để chơi cùng với các con vui nhà.*

*587. Củ sen và đám ngó tơ
Có màu óng ánh vàng mơ nhẹ nhàng,
Hãy chơi cùng các con chàng
Và này vương tử, ăn phần chàng đi.*

*588. Cho con gái sủng trắng kia,
Sen xanh để tặng Jà-li của chàng,
Rồi xem chúng múa ca vang,
Vòng hoa tô điểm, xin chàng gọi ngay!*

*589. Đại vương ơi, hỡi lắng tai,
Âm thanh thích thú tuyệt vời biết bao,
Kan-hà hát thật ngọt ngào,
Và con đang bước chân vào lều ta.*

*590. Từ khi bị đuổi đày xa,
Buồn vui chàng thiếp chung hòa với nhau.
Ôi, chàng hãy trả lời mau,
Kan-hà, Jà-li, thấy đâu hỡi chàng?*

*591-592. Hẳn bao nhiêu vị đạo nhân
Thiếp đà xúc phạm lỗi làm nặng sao,
Các ngài đức hạnh thanh cao
Trí đây kiến thức nhiệm màu sâu xa,
Nên Jà-li với Kan-hà
Thiếp không còn thấy ở nhà hôm nay!*

Nghe nàng than thở như vậy, bậc Đại Sĩ vẫn không đáp một lời. Vì ngài không nói gì, nàng run rẩy đi tìm các con dưới ánh trăng, ở những nơi chúng thường chơi đùa, dưới các cây hồng đào và cả những nơi chúng không đến, nàng vừa tìm chúng vừa khóc than:

*593. Khóm cây đào đỏ thắm này
La đà vẫn mọc bủa vây quanh hồ,
Muôn loài cây quả rùng già,
Nhưng không còn thấy con ta bây giờ.*

*594. Cây sung, cây mít, đa to,
Mọi loài cây khác chen đua mọc dần,
Ồ, bao cây quả trong rùng,
Nhưng bây con trẻ lại không thấy giờ.*

595. Đứng kia như một vườn hoa,

Và kìa suối mát trôi qua lặng lẽ,
Nơi xưa chúng vẫn chơi đùa,
Nhưng nay không có trẻ thơ nữa rồi.

596. Trái cây xưa chúng ăn hoài,
Bông hoa chúng vẫn thường cài tóc tai,
Mọc đàng xa ở trên đồi,
Con thơ vắng bóng ở nơi đó kìa.

597. Các đồ chơi bé tí ti,
Chúng thường đùa giỡn là kìa cả rồi:
Bầy bò, bầy ngựa, bầy voi,
Con thơ không thấy ở nơi chốn nào.

598. Đây nhiều thỏ đế, cú mèo,
Nai đen cùng với hươu sao cả bầy,
Các con đùa giỡn thường ngày,
Nhưng không còn thấy chúng đây nữa rồi.

599. Bầy công xòe cánh đẹp tươi,
Kìa bầy cò diệc, ngỗng trời thiên nga,
Các con thường vẫn chơi đùa,
Nhưng không thấy bóng trẻ thơ đây mà!

Không nhìn thấy các con thân yêu trong lều tranh, nàng đi vào khóm cây hoa vừa tìm chúng quanh
quần, vừa ngâm kệ:

600. Nay đây các khóm rừng già
Với muôn hoa lá nở ra theo mùa,
Nơi con thơ vẫn chơi đùa,
Nhưng không còn chúng bây giờ ở đây.

601-602. Các hồ khả ái lẳng tai
Khi đàn ngỗng đỏ gọi dài âm thanh.
Biết bao sen trắng sen xanh,
Và nhiều cây mọc như cành san hô,
Nơi con thơ vẫn chơi đùa,
Nhưng không còn chúng bây giờ ở đây.

Nhưng nàng cũng không thấy các con đâu cả. Rồi trở lại bên bậc Đại Sĩ, nàng thấy ngài ngồi cúi
mặt xuống, nàng bảo:

603. Cũi chàng không bỏ ban ngày,
Lửa chàng không đốt tối nay trong nhà,
Nước không xách đến như xưa,
Sao chàng ngồi đó thẫn thờ thong dong?

604. Khi công việc mới vừa xong,
Thiếp liền vội vã ước mong về nhà,
Nhưng Jà-li với Kan-hà
Thiếp không thấy chúng nó đùa hôm nay.

Nhưng bậc Đại Sĩ vẫn ngồi im lặng, và nàng đau khổ vì sự im lặng ấy, nên run rẩy như con chim bị thương, nàng lại đi quanh những nơi nàng đã tìm kiếm trước kia, rồi trở về nói:

605. Hỡi phu quân, thiếp chẳng hay
Vì ai tạo cái chết này cho con,
Chính bầy quạ chẳng kêu vang,
Chính bầy chim cũng lặng câm bấy giờ.

Bậc Đại Sĩ vẫn không nói lời nào. Còn nàng nóng lòng đi tìm con, lần thứ ba trở lại tìm con ở những nơi nàng đã tìm, nàng chạy nhanh như gió. Trong một đêm nàng đã đi qua một khoảng đường tìm con dài mười lăm dặm. Rồi bóng đêm nhường chỗ cho ánh bình minh, vừa lúc rạng đông, nàng lại đến trước bậc Đại Sĩ và đứng than khóc.

*

Bậc Đạo Sư giải thích việc này:

606. Khi nàng vội vã băng qua
Đi tìm khắp chốn rừng già, núi non,
Trở về bên cạnh phu quân,
Nàng liền đứng lại khóc than từng hồi:

607. - Hang sâu, rừng thẳm, lưng đồi,
Thiếp không thể thấy bóng người giết con,
Chính bầy quạ chẳng kêu vang,
Chính bầy chim cũng lặng câm cả rồi.

608. Mad-dì, vương hậu cao ngời,
Công nương quý tộc buông lời khóc than,
Vời đôi tay ấy vừa dang,
Nàng liền ngã xuống đất bằng mê man.

*

- Ôi nàng đã chết!

Bậc Đại Sĩ run rẩy nghĩ thầm: "Ôi, đây không phải là nơi để cho Maddi chết! Nếu nàng chết ở thành Jetuttara, thì tang lễ sẽ linh đình biết bao, vì cả hai vương quốc đều chấn động. Nhưng ở đây ta chỉ một mình trong rừng, ta biết làm gì bây giờ?". Nỗi lo âu tràn ngập lòng ngài, rồi cố trấn tĩnh đôi chút, ngài quyết định làm hết sức mình.

Ngài đứng lên đặt tay trên ngực nàng, và thấy nó vẫn còn ấm, ngài liền lấy nước trong bình đến, và mặc dù bảy tháng qua ngài không đụng chạm thân nàng, nay gặp lúc nguy khốn, ngài không thể giữ giới khổ hạnh, mà nước mắt tuôn tràn, ngài nâng đầu nàng lên đặt trên lòng mình, rảy nước và xoa bóp mặt nàng cùng ngực nàng trong lúc ngài ngồi đó.

Một lát sau, Maddi tỉnh dậy, bối rối vừa đứng lên, vừa kính lễ bậc Đại Sĩ và hỏi:

- Tâu Chúa thượng Vessantara, các con đi đâu rồi?

Ngài đáp:

- Ta đã đem chúng cho một Bà-la-môn nọ.

*

Bậc Đạo Sư giải thích việc này như sau:

*609. Ngài liền rảy nước cho nàng
Trong khi nàng ngã mê man lịm dần;
Vừa khi nàng mới tỉnh hồn,
Ngài liền cất tiếng khuyên lơn vỗ về.*

Nàng hỏi ngài:

- Nay phu quân, nếu chàng đem hai con cho một Bà-la-môn, tại sao chàng để thiếp than khóc đi tìm quanh quẩn suốt đêm mà không nói một lời?

Bậc Đại Sĩ đáp lại:

*610-611. Ta không thể nói tức thì
Vì ta không muốn hiện phi đau buồn.
Một người già yếu, đạo nhân,
Đến đây xin được cầu ân đó mà,
Ta đem bố thí con thơ,
Mad-dì đừng sợ, thử vô ra liền!*

*612. Xin nàng đừng quá ưu phiền,
Xin nàng ngược mắt nhìn lên ta này.
Ta đem con trẻ về ngay,
Rồi ta hạnh phúc sum vầy biết bao.*

*613. Thiện nhân được hỏi liền giao
Các con, thóc lúa, bò trâu, bạc vàng;
Mad-dì, xin hãy hân hoan
Không gì hơn lễ cúng dường các con.*

Mad-dì đáp lại:

614. Thiếp nay quả thật hân hoan
Không gì hơn lễ cúng dường các con,
Nhờ đây tâm trí bình an,
Xin chàng cứ mãi phát ban cúng dường.

615. Vì chàng là vị Đại vương
Của Si-vi, cả giang sơn oai hùng,
Giữa đời ích kỷ nhân quần,
Riêng chàng bố thí phát phân rộng lòng.

Nghe vậy, bậc Đại Sĩ đáp:

- Tại sao nàng nói thế, Maddi? Nếu ta đã không thể giữ tâm thanh thản khi bố thí các con, thì những việc thần kỳ hy hữu kia đã không xảy ra.

Rồi ngài kể cho nàng nghe tất cả các con địa chấn cùng các sự kiện khác. Thế là Maddi hân hoan diễn tả các việc thần kỳ ấy như sau:

616. Đất bằng đã phải chuyển rung
Âm thanh tràn ngập mọi tầng trời cao.
Chớp loè sáng chói biết bao,
Sấm rền vang vọng đời cao bấy giờ.

617. Nà-ra-da với Pab-ba,
Cả hai hiền sĩ cùng hòa niềm vui,
Mọi Thiên thần cõi Ba mươi,
Ind-ra Thiên chủ cùng ngài Phạm thiên,

618. Vua So-ma ở cõi tiên
Cùng ngài Diêm chúa ở miền Dạ-ma,
Thiên vương Ves-sa-va-na
Khi nghe tiếng vọng, đồng hòa niềm vui.

619. Mad-dì, công chúa cao ngời
Vương phi quý tộc dần vui nỗi buồn,
Cùng ngài tràn ngập hân hoan:
Không gì hơn lễ cúng dường các con.

Bậc Đại Sĩ mô tả việc bố thí của ngài như vậy và Maddi cũng lập lại chuyện ấy, công nhận ngài đã ban một thí vật cao quý. Nàng ngời đó hoan hỷ về việc bố thí kia.

*

Vào dịp này, bậc Đạo Sư ngâm lại vần kệ:

620. Mad-dì, công chúa cao ngời
Vương phi quý tộc dần vui nỗi buồn

*Cùng ngài tràn ngập hân hoan:
Không gì hơn lễ cúng dường các con.*

Đến đây chấm dứt Chuyện Maddi (Maddipabbam).

*